

פרשת תזריע-מצורע תש"ע Leprosy and Humility

ויקרא פרק י"ד

(א) וַיִּדְבֶר יְקִיָּא אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (ב) זֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמְצָרֵעַ בַּיּוֹם טְהַרְתּוּ וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן: (ג) וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן אֶל מַחוּץ לַמַּחֲנֶה וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה נִרְפָּא נִגַע הַצָּרְעַת מִן הַצָּרוּעַ: (ד) וַצִּנֶּה הַכֹּהֵן וְלָקַח לַמַּטְהָר שְׁתֵּי צִפְרִים חַיּוֹת טְהוֹרוֹת וְעֵץ אֶרְזוֹ וְשֵׁנִי תוֹלַעַת וְאַזֹּב:

רש"י

(ב) זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו - מלמד שאין מטהרין אותו בלילה: (ג) אל מחוץ למחנה - חוץ לשלש מחנות שנשתלח שם בימי חלוטו: (ד) חיות - פרט לטרפות: טהרות - פרט לעוף טמא. לפי שהנגעים באין על לשון הרע, שהוא מעשה פטופטי דברים, לפיכך הוזקקו לטהרתו צפרים, שמפפטין תמיד בצפצוף קול: ועץ ארז - לפי שהנגעים באין על גסות הרוח: ושני תולעת ואזב - מה תקנתו ויתרפא, ישפיל עצמו מגאותו, כתולעת וכאזוב: עץ ארז - מקל של ארז: ושני תולעת - לשון של צמר צבוע זהרית:

רמב"י

(ד) ועץ ארז ושני תולעת ואזב - אמר ר"א, הוא הגדול והקטן במיני הצמחים, והעד מדברי חכמת שלמה (מלכים א ה ג). והנה המצורע ותורת הבית המנוגע וטומאת המת קרובים, והנה הם כדמות פסח מצרים. וטעם על פני השדה (פסוק ז), מקום אשר אין שם ישוב שלא תדבק הצרעת. ובת"כ (פרשה ב ה) אמרו, על פני השדה, שלא יעמוד ביפו וישלחנה לים, שלא יעמוד בגיבת וישלחנה למדבר. ואם כן יהיה הטעם כסוד השעיר המשתלח, ושם ישתלח לעזאזל המדברה וכאן לפורחות השדה. ועוד אפרש זה (להלן טז ח) בע"ה:

מלכים א פרק ה

(י) וַתֵּרֶב חֲכֵמַת שְׁלֹמֹה מְחַכְמַת כָּל בְּנֵי קִדְם וּמְכַל חֲכֵמַת מִצְרַיִם: (יא) וַיַּחֲכֶם מֶכַל הָאָדָם מְאִיתָן הָאֲזָרְחִי וְהַיִּמֵן וְכֹלְכַל וְדָרְדַע בְּנֵי מְחֹל וְיְהִי שְׁמוֹ בְּכָל הַגּוֹיִם סָבִיב: (יב) וַיִּדְבֶר שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מִשָּׁל וְיְהִי שִׁירוֹ חֲמֵשֶׁה וְאַלְף: (יג) וַיִּדְבֶר עַל הָעֵצִים מִן הָאֲרָז אֲשֶׁר בְּלִבְנוֹן וְעַד הָאֲזֹב אֲשֶׁר יֵצֵא בְּקִיר וַיִּדְבֶר עַל הַבְּהֵמָה וְעַל הָעוֹף וְעַל הַרְקִמָשׁ וְעַל הַדְּגָיִם:

רש"י

(י) מחכמת כל בני קדם - מה היא חכמת בני קדם יודעים במזלות וכו' כדאית' בפסיקתא דפרה אדומי וכל הפרשה הזאת נדרשת שם לפי משמעה: (יא) ויחכם מכל האדם - כמשמעו: איתן והימן וכלכל ודרדע - אחין היו בני זרח בן יהודה שנאמר (בדברי הימים א' ב' ו') ובני זרח זמרי ואיתן (היו לויים משוררים): בני מחול - היו יודעים ליסוד מזמורים האמורים במחולות שיר שהיו הלויים אומרים על דוכנם מזמורים שייסדו בספר תהלים משכיל לאיתן האזרחי ומשכיל להימן האזרחי, מדרש אגדה בפסיקתא, מכל האדם, זה אדם הראשון, איתן האזרחי, זה אברהם, הימן זה משה, וכלכל זה יוסף, ודרדע זה דור המדבר, מחול שנמחל לכם על מעשה העגל: (יב) שלשת אלפים משל - שלשת למודי משלות שלש פעמים כתוב משלי שלמה בספר משלי: ויהי שירו חמשה - שלשה אלה ושיר השירים וקהלת: ואלף - בכל א' כדי הוא ללמוד ומדרש אגדה שהיה אומר בכל פסוק שלשת אלפים משל ועל כל משל אלף וחמשה טעמים: (יג) וידבר על העצים - מה רפואת כל אחת ועץ פלוני יפה לבנין פלוני וליטע בקרקע פלונית וכן על הבהמה מה רפואתה ועיקר גדוליה ומאכלי ומי"א מה ראה מצורע ליטהר בגבוה שבגבוהים ובנמוך שבנמוכים ועל הבהמה ועל העוף ומה ראה זה להיות כשר בשחיטה בסימן אחד וזה בשני סימנין ודגים וחגב"י בלא כלום:

Rabbi Brovender's Shiur is sponsored by Dr. Bernard & Robin Cohen

Visit www.atid.org/shiur for audio recordings, Podcasts, or to sign-up to receive sources in advance.

Visit www.WebYeshiva.org to sign up for Rabbi Brovender's fully interactive, online Yeshiva.

במדבר רבה - פרשה יט

[ג] ... וידבר על העצים וכי אפשר לאדם לדבר על העצים אלא אמר שלמה מפני מה מצורע נטהר בגבוה שבגבוהים ובנמוך שבנמוכים בעץ ארז ובאזוב על ידי שהגביה עצמו כארז לקה בצרעת כיון שהשפיל עצמו כאזוב נתרפא ע"י אזוב.

שמות רבה - פרשה יז

[ב] ... וכן יש דברים שהן נראין שפלים וצוה הקב"ה לעשות מהן כמה מצות, האזוב נראה לאדם שאינו כלום וכחו גדול לפני האלהים שמשל אותו לארז בכמה מקומות בטהרת מצורע בשריפת הפרה ובמצרים צוה לעשות מצוה באזוב שנאמר ולקחתם אגודת אזוב, וכן בשלמה אומר (מלכים א ה) וידבר על העצים מן הארז אשר בלבנון ועד האזוב אשר יוצא בקיר, ללמדך שהקטן וגדול שוין לפני הקב"ה, ובדברים קטנים הוא עושה נסים וע"י אזוב שהוא שפל שבאילנות גאל את ישראל הוי כתפוח בעצי היער.

רמב"ם הלכות דעות

פרק ב הלכה ג: ויש דעות שאסור לו לאדם לנהוג בהן בבינוניות אלא יתרחק מן הקצה האחד עד הקצה האחר, והוא גובה לב, שאין דרך הטובה שיהיה אדם עניו בלבד אלא שיהיה שפל רוח ותהיה רוחו נמוכה למאד, ולפיכך נאמר במשה רבינו ענו מאד ולא נאמר ענו בלבד, ולפיכך צו חכמים מאד מאד הוי שפל רוח, ועוד אמרו שכל המגביה לבו כפר בעיקר שנאמר ורם לבבך ושכחת את ה' אלקיך, ועוד אמרו בשמתא מאן דאית ביה גסות הרוח ואפילו מקצתה, וכן הכעס מדה רעה היא עד למאד וראוי לאדם שיתרחק ממנה עד הקצה האחר, וילמד עצמו שלא יכעוס ואפילו על דבר שראוי לכעוס עליו, ואם רצה להטיל אימה על בניו ובני ביתו או על הציבור אם היה פרנס ורצה לכעוס עליהן כדי שיחזרו למוטב יראה עצמו בפניהם שהוא כועס כדי לייסרם ותהיה דעתו מיושבת בינו לבין עצמו כאדם שהוא מדמה כועס בשעת כעסו והוא אינו כועס, אמרו חכמים הראשונים כל הכועס כאילו עובד עבודת כוכבים, ואמרו שכל הכועס אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו ואם נביא הוא נבואתו

פרק א הלכה ד: הדרך הישרה היא מדה בינונית שבכל דעה ודעה מכל הדעות שיש לו לאדם, והיא הדעה שהיא רחוקה משתי הקצוות ריחוק שוה ואינה קרובה לא לזו ולא לזו, לפיכך צו חכמים הראשונים שיהא אדם שם דעותיו תמיד ומשער אותם ומכוין אותם בדרך האמצעית כדי שיהא שלם בגופו, כיצד לא יהא בעל חמה נוח לכעוס ולא כמת שאינו מרגיש אלא בינוני, לא יכעוס אלא על דבר גדול שראוי לכעוס עליו כדי שלא יעשה כיוצא בו פעם אחרת, וכן לא יתאוה אלא לדברים שהגוף צריך להן ואי אפשר להיות בזולתן כענין שנאמר צדיק אוכל לשובע נפשו, וכן לא יהיה עמל בעסקו אלא להשיג דבר שצריך לו לחיי שעה כענין שנאמר טוב מעט לצדיק, ולא יקפוץ ידו ביותר, ולא יפזר ממנו אלא נותן צדקה כפי מסת ידו ומלוה כראוי למי שצריך, ולא יהא מהולל ושוחק ולא עצב ואונן אלא שמח כל ימיו בנחת בסבר פנים יפות, וכן שאר דעותיו, ודרך זו היא דרך החכמים, כל אדם שדעותיו דעות בינוניות ממוצעות נקרא חכם.

מסתלקת ממנו, ובעלי כעס אין חייהם חיים, לפיכך צו להתרחק מן הכעס עד שינהיג עצמו שלא ירגיש אפילו לדברים המכעיסים וזו היא הדרך הטובה, ודרך הצדיקים הן עלובין ואינן עולבין שומעים חרפתם ואינם משיבין עושין מאהבה ושמחים ביסורים, ועליהם הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו.

שפת אמת לפרשת מצורע [תרל"ט] ד"ה ברש"י

ברש"י עץ ארז ואזוב. שנתגאה ונתעל ישפיל עצמו כאזוב כו'. ולמה לי ארז. רק ע"י הגיאות לריך לבוא לשפלות ביותה כשצא להשוכה וע"י שצא לו הכנעה ע"י הגיאות ניתקן החטא. וע"י שמשפיל עצמו מתכפר לו. א"כ כ"א יתעל ואח"כ ישפיל עצמו. אך צאמת אין החוטא יכול להשפיל עצמו. ובודאי מי שיכול להשפיל עצמו כאזוב ותולעת בלי ספק ניתקן החטא מקודם. והוא לדיק גמור ובעל השוכה. וכן כל עניני התורה סימנים כענין שאמרו המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו. א"כ כל פושע יהי מעביר ע"מ אצל לא יוכל לבוא לזה כ"ז שלא תיקן החטא:

מורה נבוכים. ח"ג פרק מז [תירגם מ. שורץ]

את ענין טומאת צרעת כבר ביארנו. גם החכמים ז"ל הבהירוהו. הם הודיעונו אותו ושהעיקרון שנקבע לגביה הוא שהיא עונש על לשון הרע, ושהשינוי הזה מתחיל בכתלים, ואם הוא שב בתשובה, הרי לכך היתה הכוונה. ואם הוא מתמיד במריו, עובר השינוי הזה אל מיטתו ורהיטי ביתו. אם הוא ממשך להמרות, עובר (הנגע) אל בגדיו, ואחרי-כן אל גופו. זה הוא נס אשר הונצח באומה כמו מי שוטה. התועלת שבאמונה זאת ברורה. יתר על כן, הצרעת מידבקת ובני-אדם כולם סולדים ממנה. הדבר הזה כמעט בטבע. מה שמיטהרים ממנה בעץ ארז ואזוב ושני תולעת ושתי ציפורים - לזאת הובאו טעמים במדרשות, אך אינם מתאימים למטרנתנו. עד הזמן הזה איני יודע טעם לדבר מזה, ולא מה הטעם לעץ ארז ואזוב ושני תולעת (במדבר יט, ו) בפרה אדומה, וכן אגדת אזוב (שמות יב, כב) שמזים בה את דם (קורבן) הפסח. לא מצאתי דבר שאסתמך עליו בייחוד מיניס אלה.